

Анализа

Фросина ТАСHEВСКА-РЕМЕНСКИ

“

*Umot neka
t i b i d e v o d a ~*

”

Посегнувањето по пропагандата во политиката од страна на власта не е новина: тоа е можност за користење на одредени проверени техники и рецепти во некој друг контекст, особено во нацистичка Германија во 30-тите години на минатиот век, каде техниките за манипулација со јавноста по пат на пропаганда и дезинформирање го подготвувале и го кондиционирале германското јавно мислење за Втората светска војна и геноцидот кој следел.

Многу е тешко во само една и еднострани дефиниција да се објасни што е тоа пропаганда. Изворно, изразот пропаганда имал религиозно значење-конкретно го наоѓаме во контекстот *congregatio de propaganda fide* (когрегација за ширење вера), која црквата ја основала во рамките на контрареформацијата. Денешното (световно) значење изразот пропаганда го стекнал кон крајот на XVIII век, со Француската револуција.

Општо земено, за пропаганда зборваме тогаш кога се работи за "делување на јавното мислење за да се наведе да

се усвои одредена политичка и општествена идеја, да поддржи одредена политика, власт или политички водач". Служејќи се со специјална техника, пропагандата има цел да изврши влијание врз основата на ставот на поединецот: во таа смисла таа е "обид за влијание врз мислењето и однесувањето на заедницата со цел поединецот да усвои одредено мислење и однесување".

Паралелно со остварениот научен прогрес значително се усовршуваат и пропагандните техники со кои се врши влијание врз поединците и масите. Во XX век доаѓа до квантитативен и квалитативен скок во тој поглед: фотографијата, кинематографијата, високотиражниот печат, радиото и телевизијата ги замениле традиционалните носители на пропагандата, како што беа музиката, говорништвото, поезијата, па дури и скулптурата. Развојот кој го доживува рекламата од која пропагандата ја презема техниката, наведува и на друга дефиниција според која, "јазикот наменет за масите (кој) се служи со зборови или со други симболи пренесени по пат на радио, печат, филм. Целта на оној кој ја

Опсесивно насочен кон култот на водач и на повторувањето догми и пароли, за Сталиновата пропаганда беа својствени цензурата, централистичкото управување со средствата за јавно информирање, инструментализацијата на вестите и масовни "приредби" кои не трпат никаква друга форма на критички израз.

**"СТО ПАТИ ПОВТОРЕНАТА
ЛАГА СТАНУВА ВИСТИНА".**

Нацистичкиот режим под влијание на Хитлер и Гебелс донесе најголема иновација во користењето на пропагандата како самостојно оружје за мобилизирање на германските маси околу паролите "за освојување на животниот простор и одбрана на германскиот народ". За разлика од пропагандата од комунистички тип, која мобилизацијата ја втемелува на конкретни цели, нацистичката пропаганда не дефинирала прецизни цели, туку настојувала да пред-

ПОЛИТИЧКА

шири пропагандата е да влијае врз ставот на масите за темите кои се пропагираат, теми кои се предмет на мислење".

Секој политичар и секоја власт природно настојуваат да добијат втемелување на својот легитимитет, своите идеи

извика емоционален шок, играјќи на картата на ирационалноста на масите. Карактеристика на таа пропаганда е тоа што малку се одело кон идеја, а повеќе кон тоа кај масите да се предизвика психолошки шок со користење на тех-

**"ПРОПАГАНДА Е ОБИД ЗА ВЛИЈАНИЕ ВРЗ
МИСЛЕЊЕТО И ОДНЕСУВАЊЕТО НА ЗАЕДНИЦАТА, СО
ЦЕЛ ПОЕДИНЕЦОТ ДА УСВОИ ОДРЕДЕНО МИСЛЕЊЕ И
ОДНЕСУВАЊЕ".**

да ги пренесат на други и да добијат поддршка од што поголем број поединци. Посегнувањето по политичка пропаганда како средство тоа да се постигне е сеприсутна појава без разлика на видот на политичкиот режим.

Историските искуства ја илустрираат ефикасноста на политичката пропаганда и огромните штети кои таа може да ги предизвика. Сталиновата пропаганда, особено онаа под палката на Андреј Жданов, проникна во сите сфери на општеството (политиката, науката, кинематографијата, спортот, сликарството, книжевноста, музиката и др.), најавувајќи го доаѓањето на "новиот човек", "суштеството" кое допрва треба да се изгради и на кое како жртва ќе му биде принесен секој облик на опозиција.

ники и постапки, кои комбинирани делуваат на психата, филозофијата и несвесноста на масите.

Првиот основен принцип на пропагандата е симплификацијата. Тоа значи јавноста со сигурност да го запомни тоа што пропагандистот ѝ го упатува како порака: ефикасно објавување на една кратка и скратена порака, која резимира или по потреба карикира одредена програма, политика или идеја. Таква порака - врз основа на принципите на реклама - се пренесуваат преку разни кратки и впечатливи формулации: слогани или симболи. Ова правило на симплификација дотолку повеќе важи кога треба да се стигматизира противникот или непријателот, препишувајќи му пезоративни атрибути.

Вториот често применуван принцип на пропагандата почива врз проекцијата на сопствените недостатоци на непријателот, или препишување на желби непријателот да го стори тоа што самите сме подготвени да го направиме. Во тој регистар класичен е примерот да се види како некои од најрадикалните политички партии се колнат дека не сакаат

Третиот принцип на пропагандата е инструментализацијата на вестите во сопствена корист, со што се насочува јавното мислење, особено благодарение на цврстата контрола над медиумскиот простор. И тука се работи за пренагласување на важноста или значењето на тоа за што се известува (на пример, ставање наслови и коментари кои иг-

повторување на една или на повеќе главни теми и постојано навраќање на нив, на начин и со цел да се остави неизбришлива трага во главите на луѓето ("Сто пати повторената лага станува вистина"). За да не се измори масата, формата (сместата) на пораката незнателно се менува и се прилагодува на карактерот на секој тип публика, секогаш кога тоа е потребно. За да може пропагандата да биде ефикасна, неопходни се прецизност и континуитет, инструментализација која постојано ја храни пропагандата со нови информации, "докази", откритија, шокантни формулации, што ѝ даваат замав секогаш кога ќе се појави некој настан кој се смета за маркантен. За да може да биде целосно ефикасна, покрај другото, пропагандата мора да се потпира и да поаѓа од веќе постојната подлога или основа: таа најчесто посегнува по митологијата или користи свесни и несвесни чувства (омраза, историски предрасуди) присутни во психата на народот. Политичката пропаганда секогаш поаѓа од предрасудите и априорните ставови и со тоа на ефикасен начин ги зацврстува уверува-

"ПРОПАГАНДА Е КОГА СЕ РАБОТИ ЗА ДЕЛУВАЊЕ НА ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ ЗА ДА СЕ НАВЕДЕ ДА СЕ УСВОИ ОДРЕДЕНА ПОЛИТИЧКА И ОПШТЕСТВЕНА ИДЕЈА, ДА СЕ ПОДДРЖИ ОДРЕДЕНА ПОЛИТИКА, ВЛАСТ ИЛИ ПОЛИТИЧКИ ВОДАЧ".

насилство и војна и дека за насилството и за војната е виновна другата, спротивната страна. Таа измамничка логика завршува така што пред сопственото јавно мислење нападот се прикажува како единствена можна одбрана и како нешто што ни е наметнато, и дека постои само избор меѓу живот и смрт...

раат на картата на воодушевување или омраза), извртување на смислата на фактите (користење на цитати извадени од контекст), или со свесно премолчување на она што ја потврдува официјалната верзија на настанот...

Основна карактеристика на секоја политичка пропаганда е систематското

"ЦЕЛТА НА ОНОЈ КОЈ ЈА ШИРИ ПРОПАГАНДАТА Е ДА ВЛИЈАЕ ВРЗ СТАВОТ НА МАСИТЕ ЗА ТЕМИТЕ КОИ СЕ ПРОПАГИРААТ, ТЕМИ КОИ СЕ ПРЕДМЕТ НА МНЕНИЕ".

њата на масите и ги убедува во исправноста на нивното мислење.

Една од функциите или карактеристиките на пропагандата, исто така, е настојувањето меѓу населението да се развие чувство на еднодушност, односно настојување различните индивидуални мислења да се конформираат со јавното прокламирано мислење. Во функција на остварувањето на тој конформизам на мислење често можат да се видат интелектуалци, спортисти или естрадни уметници поради угледот кој го уживаат, нивното јавно согласување со тоа што се претставува како општо мислење (или заеднички став) може да произведе ефект на "зараза", односно пропаганда.

За да можат да функционираат наведените принципи на политичката пропаганда и да ја постигнат својата целосна функционалност, како основен предуслов за успешна пропаганда, што е цел на секоја владина политичка пропаганда, е оневозможување и спречување на изразувањето на алтернативни информации или идеи, односно нивно ограничување во тесни кругови без можност за нивно пробивање преку прагот на масовните медиуми.

ПРОПАГАНДА

